

Bölüm 4

Dini Gruplar ve Yeni Dini Hareketler

İlhan KARACA¹

Modernleşme sürecinin sonuçlarından biri olarak din, birey ve toplumlar üzerindeki etkisini yitirecek ve hatta yerini tamamen akla ve bilime bırakmış olacaktı. Ancak dünyanın birçok yerinde sekülerleşme sürecinde görünmez olan din, çok yönlü olarak boy göstermeye ve canlılığını kanıtlamaya devam etmektedir (Luckmann, 1991). Bu durum sadece bireylerin dine yönelmesiyle değil, dini grupların varlığı ve 1950'lerden sonra da yeni dini oluşumların artışıyla da ortaya çıkmaktadır.

Ancak şöyle bir durum da söz konusudur: Hristiyanlık, İslam, Yahudilik ve Budizm gibi evrensel/geleneksel dinlerden birine mensup olmanın ve o dinin gereklerini yerine getirmeye çalışmanın birey ve toplumlarda genellikle hoş görüldüğünü, bu durumun da din ve vicdan hürriyeti adı altında yasal koruma altına alındığını görmekteyiz. Diğer taraftan belirli bir din içerisinde ayrı ya da sapkın olarak görülen gruplara katılım her zaman böyle bir hoşgörülle karşılanmamaktadır. Böyle durumlarda insanların aklına daha çok şu soru gelmektedir: Bir dini gruba katılan birey neden çoğunluğun kabul ettiği maneviyat/ibadet/bağlılık düzeyiyle yetinmedi? Bu soruya da “sosyallik arıyordu, işi gücü yoktu, bir çıkarı vardı, manevi boşluktaydı, ailevi ya da psikolojik sorunları vardı, uçtu, birileri tarafından kandırıldı” gibi cevaplar verilmektedir.

Bu tarz cevaplar özellikle 1950'lerden sonra ortaya çıkan ve dolayısıyla daha az bilinen Yeni Dini Hareketler'e² karşı daha

¹ Dr., Bayburt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, ilhankaraca@bayburt.edu.tr

² Çalışmanın devamında Yeni Dini Hareketler, literatürde de kullanıldığı şekilde, YDH'ler olarak kısaltılacaktır.

etmekte zorlanacakları öngörüsünden olmalıdır” (Sarıkcıoğlu, 2015:61).

Günümüzde pek çok eleştirinin muhatabı olmasına rağmen Scientology Kilise’si, faaliyetlerini sürdürerek, insanlara kuruluş vaad etmeye devam etmektedir.

Sonuç

Sekülerleşme tezinin; dinin birey ve toplumlar üzerindeki etkisini yitireceği ve hatta yerini tamamen akla ve bilime bırakacağı öngörüsünde bulunmasına karşın, din çok yönlü olarak boy göstermeye ve canlı kalmaya devam etmektedir. Anlaşılan insanların aşkın olana ve doğaüstü unsurlara yönelik inancını ortadan kaldırmak pek de mümkün değildir. İnsanlar seküler toplumlarda da hayal kırıklıklarının, felaketlerin ve ölümün gerektirdiği duygusal düzenlemeyi temin eden bir düzene ihtiyaç duymaktadırlar (Merton, 1965:76). Bu ihtiyaca tam olarak karşılık veremeyen seküler hayat, birtakım boşlukların oluşmasına neden olmakta ve bu boşlukları geleneksel/ evrensel dinlerden doğan dini gruplar ve diğer taraftan YDH’ler doldurmak istemektedirler. Bu boşluklar durdukları sürece, dini gruplar da her zaman varlıklarını sürdürebileceklerdir. Yenilerde YDH’ler olarak karşımıza çıkan gruplar ise, içlerinde barındırdıkları ya da onlara isnat edilen tüm olumsuzluklara rağmen koştukları dinlere karşı sergiledikleri duruşla, insanlar için kurtuluş reçetesi sunan bir aile olarak varlıklarını din sahasında birer azınlık grubu kalarak da olsa, sürdürmeye devam edeceklerdir. Bu bağlamda YDH’ler hakkında ortaya atılan olumsuz görüşler ve bunların bir kısmının nesnel olarak da ortaya konması, toplum adına düşündürücü de olsa, en çok YDH’lerin kendileri adına bir sorun olarak ortada durmaktadır.

Kaynakça

Akyüz, N. (2017):Din Sosyolojisinde Bir Din Tipi Olarak Kurucusu. Dini Araştırmalar.

- Alıcı, M. (2014): Paganizm Geleneksel Dindarlığa Karşı. Edit.: Turan S. Sancar F. Yeni Dini Hareketler. Tarihsel Teorik ve Pratik Boyutlarıyla. S.71-81.
- Aydın, M. (2014): Sistematik Din Sosyolojisi. İstanbul.
- Beçene, Y. (2016): Evim Şiiri. Yağmur Dergisi.
- Casanova, J.(1996): Chancen und Gefahren öffentlicher Religion: Ost und Westeuropa im Vergleich. In: Kallscheuer S.(Hrsg.). Das Europa der Religionen. Ein Kontinent zwischen Säkularisierung und Fundamentalismus. Frankfurt am Main.
- Cezayirli, G. (1997): Dini Grup ve Toplumsal Grup. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/782/10062.pdf>
- Galanter, M. (1996): Cults and charismatic group psychology. In Shafranske, E.P. (Hrsg.). Religion and the clinical practice of psychology. Washington D.C.: American Psychological Association. S. 269-296.
- Kılıç, A. F. (2007). Din sosyolojisinde dini grup tipolojileri. Değerler Eğitimi Dergisi, 5 (13), 37-58
- Kinsün, A. (2016): Dini Gruplar Sosyolojisi. Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Cilt: IV Sayı: 8 Yıl: 2016/2.
- Kirman, M.A. (1999): Batıda Ortaya Çıkan Yeni Dini Hareketlerin Bazı Özellikleri ve Toplumsal Tabanları Dini Araştırmalar, Mayıs-Ağustos 1999, c. 2, s. 4
- Kirman, M.A. (2004): Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü. İstanbul.
- Knoblauch, H. (1999): Religionssoziologie (Sammlung Göschen, 2294). Berlin: de Gruyter. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssar-6972>. Erişim 24.04.2019.
- Lofland, J./Stark R.(1965): Becoming a World-Saver: A Theory of Conversion to a Deviant Perspective, American Sociological Review, 30/6, 862-875.
- Murken, S. & Dambacher, F. (2014). Neue Religiöse Bewegungen, Sekten oder religiöse Minderheiten? Anmerkungen zur öffentlichen Wahrnehmung kleiner religiöser Gruppierungen. In: E. Franke (Hrsg.), Religiöse Minderheiten und gesellschaftlicher Wandel. (237-250). Wiesbaden: Harrassowitz.
- Özkalp, E. (2017), *Sosyolojiye Giriş*, Ekin Yayınları, Bursa.
- Özkan, A.R.(2014). Yeni Dini Hareketlerin Ortaya Çıkış Sebepleri ve Temel Karakteristikleri. Edit.: Turan S. Sancar F. Yeni Dini Hareketler. Tarihsel Teorik ve Pratik Boyutlarıyla. S. 27-47.
- Rodney L. Stark, "Why Religious Movements Succeed or Fail: A Revised General Model", Cults and New Religious Movements: A Reader, ed. Lorne L. Dawson (Oxford: Blackwell Publishing, 2003), 267.
- Sancar, F.(2015): İslam Dünyasında Yeni Dinî Hareketler Diyanet Aylık Dergi Sayı 293
- Sarıkcıoğlu, M. (2015): Sayentoloji Kilisesi'nde İnanç ve İbadet Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi. Sayı34

- Schwonke, M.(1999):Die Gruppe als Paradigma der Vergesellschaftung. Edit.: Schäfers B. Einführung in die Gruppensoziologie: Geschichte, Theorien, Analysen. 3. erweiterte Auflage. Wiesbaden: Quelle und Meyer. S. 37-54.
- Tuckman, B. W. (1965): Developmental sequece in small groups. In: Psychological Bulletin (63). S. 384-399.
- Turan, S./ Battal, E. (2014) Yeni Dini Hareketlerin Aile Yapıları Üzerindeki Etkileri. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (RTEÜ Journal of Social Sciences) 1:135-149.
- Turan, S./Uzun, S. N.(2018): “Yeni Dini Hareketlerin Taraftar Kazanma Yöntemleri”. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi 18/3: 137-174.
- Weber, M.: Soziologie - Universalgeschichtliche Analysen - Politik. Stuttgart: Kröner, 1973.
- Yitik, A.Ö.(2014): Yeni Dini Hareketler ve Misyonerlik: Türkiye Örneği. Edit.: Turan S. Sancar F. Yeni Dini Hareketler. Tarihsel Teorik ve Pratik Boyutlarıyla. S. 255-271